

Mitologia perska – stworzenie świata



Badania archeologiczne wykazują, iż cywilizacja w Iranie narodziła się ok. 6000 lat p.n.e., jednak najwcześniejsze materiały dotyczące mitologii perskiej pochodzą z roku ok. 2000 p.n.e., czyli z tysiąclecia uważanego za czas wędrówek ludów.

Sporą część wiedzy o starożytnych Irańczykach, ich bogach i stworzeniu świata czerpiemy z tekstów religijnych zoroastryjczyków, których prorok Zoroaster (Zaratusztra) żył prawdopodobnie w Chorezmie w Azji Środkowej ok. 1000 l.p.n.e.

Gathy (hymny napisane przez proroka, część Awesty - świętej księgi zoroastryjczyków) wykazują bliskie pokrewieństwo ze starożytnymi hymnami indyjskimi Riwendy, datowanymi na ok. 1700 r.p.n.e.

Pierwotna Awesta pochodzi z okresu pomiędzy 1400 r.p.n.e. a 1200 r.p.n.e. i została spisana w języku awestyjskim (wschodnioirańskim). Uczyli się jej kapłani i przez długi czas przekazywali ją ustnie.

Zgodnie ze źródłami, Awesta została spisana złotymi literami na wołowej skórze i była rzechowywana w Istachr, jednak w czasie podboju została zniszczona przez Aleksandra Wielkiego. Część świętych tekstów została ponownie spisana w I i II w.n.e. - ta również nie przetrwała do czasów terażniejszych.

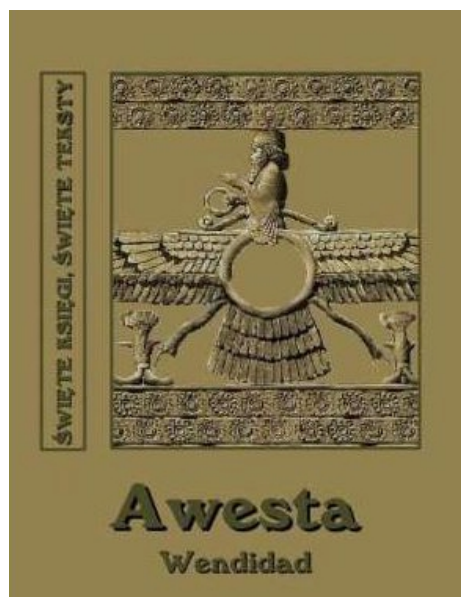
Obecna Awesta pochodzi z XII-XIV w. (zawiera jedynie niewielką część pierwotnej) i jest podzielona na części:

- Jasna - zbiór modlitw zawierający Gathy
- Wisperad; Wendidad - prawo przeciw demonom
- Chorde Awesta - Młodsza Awesta
 - Jaszty - hymny, w których zachowało się wiele mitów pogańskich z okresu przedzoroastryjskiego.

Mity z Jaszty opisują bohaterskie czyny bogów, królów i wojowników, walczących przeciw nadprzyrodzonym i ludzkim wrogom.

Wiele z tych mitów pojawia się również w Szahname (Księga Królewska) - rymowany epos Ferdousiego w języku perskim o dawnych mitach i odległej przeszłości, ukończony w 1010r.

Oprócz Awesty doskonałym źródłem wiedzy o bogach erskich i stworzeniu świata są: Bundahiszn i Dinkard.



Zgodnie z wierzeniami starożytnych Persów dotyczącymi stworzenia świata, jako pierwsze powstało niebo, następnie woda, ziemia, rośliny, zwierzęta i człowiek, a jako siódmy i ostatni element świata powstał ogień.

Początkowo niebo opisywane było jak okrągła, pusta skorupa z górskiego kryształu. Miała ona być niczym skorupka jajka - otaczać ziemię ze wszystkich stron, zarówno od góry, jak i od dołu.

Zgodnie z przekazem Awesty, ziemia była płaskim dyskiem, z którego następnie wyrosły góry. Pierwszą był Elbrus (Hara lub Harburz), która rosła przez 800 lat. Jej korzenie sięgały głęboko w ziemię, a szczyt sięgał niebios. Wokół tego szczytu miały się poruszać gwiazdy, księżyc i słońce.

Bundahiszn opisuje:

"[...] Elbrus zaś rósł dalej, aż upłynęło osiemset lat; przez dwieście lat do strefy gwiazd, przez dwieście lat do strefy księżyca, przez dwieście lat do strefy słońca i dwieście lat do nieskończonego świata. Inne góry wyrosły z Elbrus w liczbie 2244.[...]"

Elbrus, Góra Hara, był źródłem zarówno światła jak i wody.

Zgodnie z Awestą, jedną trzecią ziemi na południe na skraju Harburz zajmowało Morze Wourukasza, zasilane rzeką Harahwati. Granice zamieszkanego świata wyznaczały dwie rzeki wypływające z Morza Wourukasza, rozchodzące się na wschód i zachód. Okrążając ziemię oczyszczały się i gdy powracały do Wourukasza, docierały na szczyt Hara.

W Aweście pierwszym drzewem jest Drzewo Saeny - Drzewo Wszelakich Leków lub Drzewo Wszelakich Nasion. Rosło ono pośrodku Wourukasza i jako pierwsze podtrzymywało gniazdo Saeny (legendarnego ptaka) i wytwarzało nasiona wszystkich roślin. Natomiast rosnąca nieopodal "potężna Gaokerena" po spożyciu miała właściwości lecznicze i dawała nieśmiertelność zmarłym.

W świecie zwierząt pierwszym był "Jedyny tak Stworzony Byk". Był biały i świetlisty niczym księżyc. Gdy zginął z rąk Angra Mainju, Złego Ducha, jego nasienie zaniesiono na księżyc. Po gruntownym oczyszczeniu dało ono początek wielu gatunkom zwierząt, a z części upadłej na ziemię wyrosły rośliny.

"Jedyny tak Stworzony Byk" zamieszkiwał brzeg rzeki Weha Daiti (Weh Rud), płynącej na zachód od Morza Wourukasza. Po drugiej stronie Wourukasza mieszkał Gajomaratan (Gajomard, Kajomars) - pierwszy człowiek, który również został zabity przez Angra Mainju. Słońce oczyściło

jego nasienie i po czterdziestu latach wyrósł z niego rabarbar, z którego następnie ukształcili się Maszja i Maszjana - pierwsza para śmiertelników. Ich pierwszym grzechem było zwrócenie się do Angra Manju jako do stwórcy. Wówczas na świecie zapanowało zepsucie i zło. Swoje pierwsze potomstwo (bliźniaki) spłodzili dopiero po pięćdziesięciu latach, a następnie je zjedli. Kolejne bliźniaki urodziły im się po długim okresie bezdzietności, dając początek całej ludzkości.



Bundahiszn opisuje stworzenie człowieka: "[...]wyrósł z ziemi Martia i Martiana (Maszja i Maszjana) w taki sposób, że ich ręce spoczywały z tyłu na ramionach, i jedno było połączone z drugim tak, że byli oboje złączeni i do siebie podobni [...] Obydwoje też zmienili swą postać z roślin na ludzi, oddech zaś, który jest duszą, wstąpił w nich[...] Ahura Mazda rzekł: [...] "Ty jesteś człowiekiem, ty jesteś przodkiem świata i ty jesteś stworzony przeze mnie w doskonałej czci; z oddaniem wywiązuje się z obowiązku prawa [...] mów dobre słowa, czyn dobre czyny i nie czcisz demonów [...]" A potem sprzeciw wtargnął do ich umysłów, i ich umysły były dogłębnie zepsute i wykrzyknęli, że Zły Duch stworzył wodę i ziemię, rośliny i zwierzęta. [...]"